

Børge Haahr Andersen

Duften af Edens have

BØRGE HAAHR ANDERSEN

Duften af Edens have

Essays

Indhold

6	Duften af Edens have
9	Kapitel 1 Ånden, som gør levende
25	Kapitel 2 Ånden og ordet
39	Kapitel 3 Åndens jyske værktøj
71	Kapitel 4 Åndens ledelse
87	Kapitel 5 Det åndelige og det jordiske
113	Kapitel 6 Når Åndens veje er underlige
141	Kapitel 7 Åndens duft af evighed

Duften af Edens have

Siden jeg første gang hørte en ko brøle, har jeg funderet over sammenhængen mellem min lille verden og Bibelens store verden. Der er stor forskel på de tanker, jeg gjorde mig i min barndoms enkle univers og i det komplekse akademiske storbymiljø, som jeg er havnet i i dag. Men jeg fangede en rød tråd i mit liv i min barndom, og den er stadig den store sammenhæng i mit liv i dag.

På de kommende sider søger jeg at indfange en bibelsk virkelighed, som ligner den luft, vi indånder. Den er usynlig, og vi tænker ikke til daglig over, at den er der. Men den er virkelig, for det er i den, vi lever og ånder. Jeg beskriver nogle erfaringer fra min egen lille verden og ser dem i sammenhæng med Bibelens store og forunderlige verden.

Virkelighed kan nemlig ikke fanges ved udelukkende at forholde os til det synlige. Vil vi omsætte kærlighed eller hengivenhed til en fysisk formel, til molekylbevægelser eller hormonpåvirkning, så går vi glip af essensen.

Jeg tror på Guds ånd og på hans virke i verden. Uden Ånden kan jeg ikke se den dybe sammenhæng i mit og andres liv. Hvis jeg for eksempel tror, at kærlighed blot er molekylbevægelser og hormonsvingninger, så tror jeg ikke, man har elsket eller har fanget det egentlige ved kærlighedens væsen. Derfor tror jeg på Ånden. Jeg tror på den brise, der var over Edens have, og som, når og hvor Gud vil, blæser på os. Jeg bilder mig ikke ind, at jeg kan indfange den gennem mine skriverier og små erfaringer. Mindre kan også gøre det. Jeg videregiver bare et lille pust af Ånden, som jeg selv fik indblæst gennem bibelstudier og medvandrer i mit liv. Noget småt. Noget usynligt. Og dog noget mere virkeligt end de bogstaver, jeg skriver, og mere evigt end de flygtige ord og tanker, som jeg tænker, og som hurtigt er glemt igen.

Åndens virke gennemtrænger verden, før Åndens personlighed og guddommelighed beskrives i den bibelske historie. Ånden virker også uden Guds ord. Men en relation til Ånden skabes kun gennem det ord, som Åndens virke er bundet til. Ånden er der fra Bibelens første blad

og gennem hele det bibelske drama. Men først med Jesus tydeliggøres og introduceres Gud som enheden af Faderen, Sønnen og Ånden, og Åndens virke bindes til ordet og til menneskers samling om Åndens virke i gudstjeneste, bøn og fællesskab. Ifølge Det Nye Testaments virkelighedsforståelse bliver Ånden en del af min personlighed, når jeg får tillid til Jesus Kristus, og en skjult og virksom kraft i mit sind, mine ord og hænder. Jeg bliver et værksted, et tempel for Åndens virke, og der bygges til min skaber en indre relation, som har rødder tilbage til livets træ i Eden, og som engang i fremtiden skal omfatte min krop og den grønne planet, jeg bor på.

Det er ikke enkelt for et menneske, der er født i talrige generationers afstand fra haven, at fange og genkende duften fra Eden. Hvis ikke Ånden havde kontaktet mig med ord og gennem medvandrere i mit liv, havde jeg nok bortforklaret eller fortrængt duften som en drøm eller en tilfældig brise. Men nu har jeg det med Ånden som med den luft, jeg indånder. Jeg ser den ikke, men jeg lever og ånder i den og kan ikke være til uden den. Det følgende handler om småtterier fra min lille verden. Men dybest set handler det, som jeg ser det, om duften fra Eden.

Bogen tilegnes Mette, som er min *ezar kenægdo*, den ligeværdige hjælper, som Gud satte ved min side.

Kapitel 1

Ånden, som gør levende

Fra næsen til hukommelsen

Ånden i stuen

Hønsegårdsteologi

Om jyderne som Guds udvalgte folk

Kastanjetræet

Hvem tændte luntten?

Fra næsen til hukommelsen

Jeg sad i toget og skrev på min PC. Koncentrationen svigtede hele tiden. Af én eller anden grund kom jeg hele tiden til at tænke på naboens kostald. Der var så lavt til loftet, at jeg visse steder ikke kunne stå oprejst med min ranglede teenagekrop. Det lugter i enhver kostald. Især i de gammeldags, lavloftede stalde, hvor køerne står tæt sammen i den ene side og fedesvinene i den anden side. I min fremskredne alder kan jeg stadig i drømme være i færd med at malke den ko, som altid sparkede og kunne give et trælår, som var blå og gult i dagevis. Når jeg vågner, kan smerten stadig være der, og jeg har grebet mig i at undersøge, om der stadig var blå mærker.

Pludselig blev jeg klar over, hvorfor jeg hele tiden kom i tanke om kostalden. Der var en svag lugt i kupéen, som fra næsen gik lige op i hjernen til hukommelsen og fik mig til at erindre min gamle arbejdsplads på landet. Jeg kastede et mistænksomt blik på de andre medpassagerer for at se, hvem af dem der mon for nylig havde besøgt en kostald. Jeg kunne ikke forstå det, og ved nærmere eftertanke kunne jeg erindre, at jeg også i sidste uge sad i toget og tænkte på naboens kostald.

Jeg lugtede diskret til mit tøj, men fik så en frygtelig mistanke. Min computertaske havde jeg stillet ved min fødder op ad varmeudblæsningen i toget. Jeg tog den op til næsen og inhalerede. Jeg måtte næsten gispe efter luft, for en umiskendelig dunst af DSB-opvarmet kattetis rev i næsen. Vores nu hensovede kat kunne lide at bruge min sorte computertaske til sin middagssøvn. Åbenbart også til andre formål. Måske ville den sige mig noget med denne markering. Sandsynligvis havde den blot haft behov for at tømme blæren. Trods adskillige rengøringsforsøg lykkedes det aldrig at få tasken gjort lugtfri, og den måtte kasseres, selv om det er i strid med min jyske opdragelse at kassere en taske, der ikke er slidt ned.

Min kat havde lært mig noget vigtigt. Nemlig at der ikke er lang vej fra næsen til hukommelsen. Indtørret kattetis lugter ikke helt som naboens kostald, men nok til at bringe min erindring frem. Der var andre dufte,

som vækker andre erindringer. Jeg fik en bestemt slags småkager til en fest, som straks bragte min erindring tilbage til en anden nabo på vejen. Her hjalp jeg til en gang imellem, tjente lidt lommepenge og ikke mindst – sad i køkkenet og legede med deres pekingeserhvalp, mens jeg spiste en bestemt slags småkager. Min barndom var fyldt med lugte. Høet i laden, hønsene i hønsegården, møddingen bag stalden, kaninburet med avlsdyrene, spisekammeret bag køkkenet, kløvermarken, hvor jeg slog græs til kaninerne. Hvis jeg pludselig fornemmer én af de lugte igen, så er tankerne tilbage. Indimellem rejser de imponerende langt tilbage til førskolealderen, hvor tilværelsen var ret ukompliceret.

Jeg traf en mand på min alder i Nordvest engang, som fortalte mig, at han ingen erindring havde om sin barndom. Han kunne ikke huske det hus, han havde boet i, og hvad han havde lavet som barn. Alle mennesker i hans barndom var slettet af hans erindring. Jeg ved godt hvorfor, sagde han, og jeg vil ikke tale om det, men du får et ord – incest.

Jeg fik lyst til at låne ham lidt af min barndom. For selv om mange lugte og lyde er slettet af min hullede hukommelse, er min bagage fuld af gode minder. Jeg kan blive i godt humør, når jeg tænker på kornet, der raslede i vinden kort før høsten. Eller duften af nyslået hø. Faktisk også af den stramme lugt fra naboens kostald, for jeg kunne lide arbejdet med dyrene og havde en god fornemmelse i kroppen, når dyrene havde fået frisk halm i båsene og fredeligt gumlede halm i sig.

Min barndom var en osteklokke af tryghed og leg og latter. Det var også hårdt arbejde, drillerier og tårer og hele den skala af stemninger, som hører barndommen til. Men min næse får mig oftest til at tænke på en tryk verden, hvor solen ofte skinnede, hvor der var højt til himlen, hvor fuglene altid sang, hunden altid logrede med halen, og hvor de mennesker, jeg mødte, ville mig det godt.

Jeg er født uden for Paradiset. Også selv om vejen, jeg boede på, hed Fyrstenborgvej. Men min barndom var fuld af paradislignende. Selv indtørret kattetis kan vække erindringen.

Ånden i stuen

Vi havde et gammeldags stueur, som hang på væggen i mit barndoms-hjem. Hvis ellers det blev trukket op, slog det det korrekte antal slag hver time plus et enkelt slag hver halve time. Det tikkede højlydt, sådan at jeg mente at kunne høre det, når jeg senere ringede hjem og talte med min mor i telefonen. Uret minder mig om den ro og eftertanke, der var over livet og hverdagen i min barndom.

Når vi sad i stuen om aftenen og læste i hver sin bog, og det gjorde vi ofte, så kunne vi høre uret tikke, og jeg kunne genkende de lyde, som kom, lige inden det faldt i slag. Hvis en nabo kom på besøg, så blev han budt en cigar fra den æske, der lå oven på uret, og så havde man ikke mere travlt, end man kunne sidde og snakke, mens cigaren blev røget. Hvis uret faldt i slag, havde man tid til at vente med at snakke, til uret var færdigt. Der kom ikke flere biler forbi på vejen, end at min mor kunne følge med i, hvem der kom forbi, og så blev der sagt et par ord om det.

Det hændte, at vi tog et spil Sorteper eller noget i den retning. Fandt min far en god vittighed på bagsiden af avisen, læste han den højt og kunne more sig længe over den. Min mor strikkede og havde dermed overskud til at snakke, og det kunne jo godt være forstyrrende, hvis bogen var spændende.

Jeg tror nok, at huset havde sjæl. Eller måske var det ånd. Det var ikke blot en bolig for et forældrepar og fem børn. Det var et hjem. Der var en bestemt ånd i stuen, som jeg mærkede og genkendte, da jeg senere rejste hjemmefra og kom hjem på besøg. Det var mere end et spisested, et opholdssted, et sovested. Det var et hjem med en bestemt ånd. Det vil nok være svært at sætte ord på, for et hjems ånd er jo netop det, der ikke kan siges med ord. Kombinationen af naboens tobaksrøg, min fars vittigheder, min mors hyggesnak, de gode bøger fra Skjern Bibliotek, salmesang, Sorteper, aftenkaffe med lækkert franskbrød skabte en ånd, som gør dette hjem til noget unikt og anderledes end alle andre steder på kloden.

Der blev sunget mange sange og salmer i den stue. Nogle af dem blev hængende i væggen eller tapetet, sådan at når jeg tænker på stuen, kommer

jeg til at tænke på det, der blev sunget. I december var det for eksempel: ”Der er noget i luften, jeg ved ikke hvad, som forår skønt skoven har mistet hvert blad.” Den passede til stuen, for der *var* noget i luften i december måned. En duft af bagværk, af forventning, af stearinlys og meget mere. Var det én af Guds engle, som jeg kendte af omtale, der havde åbnet en glædespose af julehygge og forventning? Eller var det bare den samlede pakke fra hverdagen, der blev lidt mere intens i julemåneden?

Ånden i mit barndomshjem var ikke uden magt og indflydelse. Der blev for eksempel mig bekendt aldrig bandet i mit hjem i de mere end fem årtier, mine forældre boede der. Udtalt lå det i luften på en så overbevisende måde, at jeg, uanset hvem der gæstede vores hjem, aldrig har hørt en utidig påkaldelse af Satans navn. Visse af naboerne kunne godt rive en ed af, hvis svinepriserne faldt igen eller koen sparkede dem på lårbenet. Men de kunne aldrig finde på at gøre det hjemme i vores stue. Ånden i vores barndomshjem ændrede deres ordforråd, når de sad og nød en cigar eller drak en kop kaffe. Der sad et eller andet sted i væggene noget, som jeg kun kan beskrive med et gammel bibelsk ord: gudsfrygt. Naboerne kunne fornemme det. Man bandede ikke i kirken eller i stuen hos Ernst Andersen.

Mine forældre var noget særligt, fordi de gav mig livet og hjalp mig godt af sted i verden. De var langt fra fuldkomne. Ånden i hjemmet kunne spoles af streghed, af vrede, af gråd, tavshed og uforløste konflikter. Opdragelsen dengang betonedede lydighed mere end kærlighed, og det kunne godt give sår i sjælen på en følsom drengesjæl. Ånden i hjemmet kunne fryse eller stivne, hvis der hang en konflikt i luften. Men den tøde altid op igen, og det gør, at når stueuret tikker og jeg erindrer mig tilbage til stuen, så tænker jeg altid på en stemning af ro, tryghed og fællesskab, blandet med gudsfrygt og nogle vittigheder, som blev gentaget med jævne mellemrum.

Mit barndomshjem havde sjæl. Vores stue havde en særlig ånd. Jeg tror nok, jeg tog lidt af den ånd med mig, da jeg flyttede hjemmefra.